

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

”Min förälder är en framgångsrik affärsman i Kina”

**En kvalitativ studie om upplevelsen av att ha vuxit
upp med en frihetsberövad förälder**

Av: Karin Larsson & Emmie Paulsson

Kandidatuppsats SOPA 63
Vt 2015
Antal ord: 14 575
Handledare: Lars B Ohlsson

Abstract

Author: Karin Larsson, Emmie Paulsson

Title: My parent is a successful businessman in China – a qualitative study about the experience of having an incarcerated parent during childhood

Supervisor: Lars B Ohlsson

Assessor: Anders Östnäs

The aim of this study was to examine the experience of having a parent in jail, probation or custody during childhood. Its aim was to find out how our participants experienced their childhood because of the incarceration. We were also interested in how the participants experienced the support from professionals such as social services, schools and NGO's, and their social network such as family, relatives and friends. Another question was if they experienced any consequences because of the incarceration. The study was based on seven interviews, collected around different parts of Sweden, from women who had an incarcerated parent during their childhood. Identified themes during the interviews were the lack of support, risk factors and protection in the children's environment and the secrecy and stigma around the family situation. The analysis was based on two theories; resilience and support theory. As a conclusion the participants developed resilience because of the protective factors around them, such as a caring parent or other adults in their social network. Another conclusion was that a few of them expressed that they obtained support in a certain extent, but most of our participants experienced lack of professional support.

Key words: children of incarcerated parent, resilience, support, secrecy.

Tack!

Ett stort tack riktas till de respondenter som har ställt upp på intervju och på så vis gjort det möjligt för oss att genomföra vår undersökning. Vi vill också tacka organisationen Bufff och dess verksamhetsledare som har hjälpt oss att sprida information om vår studie. Slutligen vill vi tacka vår handledare som har stöttat oss genom skrivandet och svarat på alla våra frågor.

Innehållsförteckning

1. Problemformulering	6
1.1 Syfte	7
1.2 Frågeställningar.....	7
1.3 Begreppsdefinition	7
2. Bakgrund	8
3. Kunskapsläget	8
3.1 Effekter av frihetsberövandet.....	9
3.2 Vart tog mamma eller pappa vägen?.....	10
3.3 Skam, skuld och stigma	11
3.4 Forskning om stöd.....	11
4. Teori	12
4.1 Resiliens	13
4.1.2 Definition av resiliens.....	13
4.1.2 Risk- och skyddsfaktorer	13
4.1.3 Risk- och skyddsfaktorer integreras.....	14
4.1.4 Senresiliens	15
4.2 Stödteori	15
4.2.1 Definition av stöd	15
4.2.2 Vad gör stöd?.....	16
4.2.3 Informellt och professionellt stöd.....	16
5. Metod	16
5.1 Val av metod	17
5.2 Metodens begränsningar och förtjänster.....	17
5.3 Urval och avgränsningar.....	18
5.4 Genomförande av intervjuer	19
5.5 Metodens tillförlitlighet	19
5.6 Analysmetod.....	20
5.7 Etiska överväganden	20
5.8 Förförståelse	21
5.9 Arbetsfördelning.....	22
6. Resultat och analys	22
6.1 Uppväxt	23
6.1.1 Riskfaktorer	23
6.1.2 Kumulativ risk.....	25
6.1.3 Skyddsfaktorer	25
6.1.4 Tonårstiden.....	26
6.2 Stöd	28
6.2.1 Professionellt stöd	28
6.2.2 Informellt stöd	33
6.3 Stigma och hemligheter	36
6.3.1 När barnet inte får veta vart deras förälder är	36
6.3.2 Att hålla familjehemligheten	38
6.3.3 Att bli dömd av samhället.....	39
6.4 Slutsatser	40
7. Diskussion	42

8. Referenslista.....	44
Elektroniska källor	46
9. Bilagor	47

1. Problemformulering

En aktiv diskussion i dagens samhälle handlar om kriminalvården, dess klienter och behandlingsstrategier, men hur ofta talas det egentligen om barnen till dessa människor? Bakom varje klient finns ett nätverk av andra människor som drabbas av frihetsberövandet där barnen är de som sällan nämns och som ofta blir till bortglömda brottsoffer (Melin 1998 s. 7). I Sverige finns det cirka 10 500 barn som har en förälder som är häktad, fängslad eller har fotboja (Berman, Steinhoff, Koivumaa 2012 s. 9). Utöver det finns det cirka 20 000 barn till föräldrar som är dömda till åtgärder inom frivård eller rättspsykiatrisk vård (Schönbeck, 2010 s. 9). Barnombudsmannen utförde år 2004 en studie om barnperspektivet inom Sveriges anstalter och häkten. Där hävdas det att en av de vanligaste orsakerna till att barn till frihetsberövade är en osynlig grupp beror på brist på samverkan mellan myndigheter, såsom kriminalvård och socialtjänst (Barnombudsmannen 2004 s.18). Enligt lag är myndigheter, vars verksamheter som berör barn och unga, skyldiga att genast anmäla till socialnämnden när de får kännedom om ett förhållande som kan innebära att myndigheter måste ingripa för barnets skydd (ibid. s. 18). I rapporten framkommer att det finns vissa brister inom kriminalvården eftersom att personal inte alltid frågar de intagna vid första kontakt om de har barn (ibid. s. 17). Det finns förslag på att häktes- och anstaltspersonal alltid ska ställa frågan om barn då det annars finns risk för att barnen inte uppmärksammas och får det stöd som de har behov av (ibid. s. 17).

Många barn till frihetsberövade växer upp i riskmiljöer som präglas av kriminalitet, missbruk och våld. De får även utså stigma, hemlighetsmakeri och fördomar på grund av brott som deras förälder har begått (Berman, Steinhoff, Koivumaa 2012 s. 9). Dessa fördomar bidrar till ytterligare riskfaktorer eftersom att vissa barn väljer att hålla frihetsberövandet hemligt och därmed inte får sin situation uppmärksammas.

Idag finns det dessutom en stor okunskap till exempel bland skolpersonal kring hur man ska möta dessa barn (Morgan, Leeson & Dillion 2013 s. 203). Denna okunskap skapar en rädsla och osäkerhet som gör att man inte pratar om frihetsberövandet, vilket i sin tur är en av anledningarna till att barn inte får det stöd de har behov av (ibid. s. 203). Det behövs ett erkännande av att barn med frihetsberövade föräldrar är en grupp med särskilda behov av stöd (Berman, Stenhoff & Koivumaa 2013 s. 9).

En stödinsats som faktiskt finns att tillgå för barn inom denna grupp kommer från organisationen Bufff. Bufff är en ideell organisation som arbetar för att ge stöd till barn och unga som har förälder eller familjemedlem i häkte, frivård eller fängelse. De arbetar för att förbättra villkoren för dessa familjer genom exempelvis familjeaktivieter och öppet hus (Bufff 2015).

Mot bakgrund av ovan nämnd forskning är vi förbryllade över att barn till frihetsberövade föräldrar fortfarande är en så osynlig grupp i samhället. Vi finner det också underligt att vi, trots vårt utbildningsval till socionomer, inte haft något fokus på dessa barn under vår tid på universitetet. När en förälder frihetsberövas kan hela familjen behöva stöd (Bufff 2015) och det faktum att det inte talas om denna grupp barn i samhället väcker många känslor hos oss. Därför vill vi i denna studie uppmärksamma denna grupp och belysa våra respondenters upplevelser av att växa upp med en frihetsberövad förälder.

1.1 Syfte

Syftet med vår uppsats är att belysa hur våra intervjupersoner som barn i olika avseenden har upplevt att under delar av sin uppväxt haft en förälder som under en tid eller vid upprepade tillfällen har varit frihetsberövad.

1.2 Frågeställningar

- Hur upplevde respondenterna som barn sin uppväxt med en frihetsberövad förälder?
- I vilken mån anser sig respondenterna som barn att deras eventuella behov av stöd blev tillgodosett från socialtjänst, skola, frivilligorganisationer samt andra sociala relationer?
- Upplevde respondenterna som barn några konsekvenser på grund av frihetsberövandet?

1.3 Begreppsdefinition

Frihetsberövad

Med frihetsberövad menar vi person som har blivit häktad eller som är dömd till fängelse eller påföljd inom frivården, såsom fotboja, skyddstillsyn, samhällstjänst, kontraktsvård eller villkorlig dom.

2. Bakgrund

Bufff är en barnrättsorganisation som arbetar med stöd till barn och unga som har, eller har haft, förälder aktuell inom kriminalvården. Organisationen är ideell och är religiöst och partipolitiskt obunden. Bufff finns idag i åtta orter i landet och grundades år 2001 i Stockholm. Organisationen bytte i maj 2015 namn från Bryggan till Bufff. Bufff står för ”Barn och unga med förälder eller familjemedlem i fängelse” och därmed utökade organisationen sin målgrupp då även barn som har en annan familjemedlem än föräldern frihetsberövad kan få tillgång till stöd (Bufff 2015)

Bufff arbetar enligt Barnkonventionen och för att förbättra villkoren och ge stöd till barn med frihetsberövad förälder eller familjemedlem. Organisationen erbjuder både direkt och indirekt stöd genom bland annat familjeaktiviteter, öppet hus, ungdomsgrupp och stödgrupp. Alla aktiviteter med Bufff är gratis och syftet med organisationen är att man ska få träffa och umgås med andra barn som man har något gemensamt med. Man kan även boka tid för samtal till Bufff om man behöver prata med någon. Det gäller alla barn och unga, men också om man behöver stöd eller råd som omsorgsförälder (ibid.)

Bufff ingår ofta i samverkansgrupper i sina kommuner och besöker häkten och anstalter för att prata om hur man på bästa sätt kan stödja sitt barn eller syskon från insidan. Man kan också komma till Bufff som professionell inom andra yrken där man arbetar med barn för att få rådgivning i enskilda fall eller för allmän konsultation (ibid.)

Vid ett par tillfällen i uppsatsen nämns även frivilligorganisationen Solrosen. Det är en ideell organisation i Göteborg som bland annat arbetar med samma målgrupp som Bufff.

3. Kunskapsläget

Här kommer vi att redogöra för en del av den forskning som finns inom vårt ämnesområde och som vi har funnit relevant för vår undersökning. Vi har endast sökt på litteratur som är peer reviewed och använt oss av sökmotorer som LUBsearch, Lovisa, Google Scholar och därigenom hittat böcker, rapporter och artiklar. Sökord som vi har använt är bland annat: ”children with parent in prison”, ”effects of parents incarceration”, ”social support for children with parent in prison”, ”children of prisoners”, ”child mental health”, ”resilience”, ”risk factors”, ”social support”.

Forskning om barn till frihetsberövad förälder i Sverige är idag knapphändig (Barnombudsmannen 2004 s. 13). Socialstyrelsen och Kriminalvården fick 1997 ett gemensamt uppdrag att se över hur situationen ser ut för denna grupp och efter det kom rapporten *Barn till frihetsberövade*. Man kom där fram till att kunskapen inom ämnet var bristfällig. Efter detta gjorde Barnombudsmannen (2004) en uppföljning i rapporten *Straffa inte barnet!* där man konstaterar att vissa förändringar har gjorts men att det fortfarande finns mycket kvar att göra för den här gruppen barn (Björkhagen Turesson 2009 s. 17). Till viss del får man vända sig till internationell forskning eller forskning som handlar om annan typ av separation såsom skilsmässa, dödsfall eller omhändertagande. På senare år har dock kunskapen om ämnet ökat och blivit mer belyst.

3.1 Effekter av frihetsberövandet

Forskning ger ungefär samma beskrivning av hur barn till frihetsberövade blir påverkade av sin situation. Mellan 2010-2012 genomförde EU ett projekt vid namn *COPING – Children of prisoners, Interventions & Mitigations to Strengthen Mental Health* som syftade till att undersöka förutsättningarna för barn med frihetsberövade föräldrar att hantera sin situation i Sverige, Tyskland, Rumänien och Storbritannien. Enligt resultatet av studien med fokus på Sverige beräknas det finnas cirka 10 500 barn i Sverige som lever med en frihetsberövad förälder (Berman, Steinhoff, Koivumaa 2013 s. 9). Enligt studien har barnen som deltog generellt ökad risk för psykisk ohälsa jämfört med barn i den allmänna befolkningen. Föräldrarna bedömer att 25% av alla barn över 11 år och 21% av alla barn yngre än 11 år, i alla länder, har klara svårigheter med känslor, koncentrationsförmåga, beteende eller relationer till andra.

Seymour & Hairston (2001 s. 4) menar att barn till frihetsberövade i USA upplever en mängd känslor som skuld, oro, ilska och ensamhet. De upplever låg självkänsla och det är vanligt att de drar sig undan från vänner och familj. Ofta beror dessa känslor på den stress som de upplever på grund av att de separeras från sin förälder. De skriver också om det sociala stigma som kan följas av att ha frihetsberövad förälder (ibid s. 4).

Melin (1998 s. 40) menar att man kan jämföra reaktioner hos barn till frihetsberövade med med barn som är med om andra separationer såsom skilsmässa, omhändertagande eller

dödsfall, då föräldern faktiskt försvinner vid ett frihetsberövande. Vanliga krisreaktioner är ängslan, nedstämdhet och ilska. När föräldern arresteras och helt plötsligt försvinner väntar en lång och svår omställningstid för barnet och den hemmavarande föräldern (ibid. s. 10). Häktetiden är ofta svårast då familjen befinner sig i kristillstånd, tillvaron vänds upp och ner och den häktade får sällan ha kontakt med sin familj (ibid. s. 11). Hur påverkade barnen blir beror på ålder och mognad, om barnet varit med vid gripandet eller om relationen till föräldern var nära. Melin (1998 s. 11) skriver också att vid narkotikabrott, grova rån eller våldsbrott så är själva gripandet ofta ganska dramatiskt och att barn ofta visar starka krisreaktioner under en lång tid efter detta.

3.2 Vart tog mamma eller pappa vägen?

Melin (1998) belyser situationen om att vara barn till frihetsberövade generellt. Författaren berör alltifrån bristen på kunskap om denna grupp, hur det kan vara att tillhöra gruppen, hur det är att vara den hemmavarande föräldern samt hur ovanligt det är att prata om att man har en frihetsberövad förälder. Schönbeck (2010) har utformat en bok om stödgruppsmodeller för barn till frihetsberövade och mycket av det hon skriver om går hand i hand med det som Melin (1998) berör. Ett stort fokus i båda böckerna är att barnet ofta inte får veta vart deras förälder tar vägen när föräldern blir frihetsberövad. Detta är ett stort orosmoment för barnet och får de inte reda på tidigt vad som har hänt utvecklar barnen ofta fantasier om att föräldern har dött eller försvunnit för alltid, fantasier som oftast är värre än verkligheten (Melin 1998 s. 22; Schönbeck 2010 s. 31). Om barnets känslor förnekas och funderingar inte möts av omsorgsföräldern hämmar detta barnets hantering av traumat som frihetsberövandet kan innebära (Schönbeck 2010 s. 32).

Nesmith & Ruhland (2008) har gjort en studie där de har intervjuat barn till frihetsberövade i USA. De belyser främst hur frihetsberövandet kan påverka relationen till familjen och annat umgänge och hur det kan upplevas att besöka fängelset. Även i denna studie belyser man vikten av att berätta för barnen om frihetsberövandet. Fantasin hos barnen riskerar att skapa mer rädsla än vad kunskap om förhållandena som råder i fängelset faktiskt gör.

Johnston (1995) har forskat om effekterna av att ha en frihetsberövad förälder. Hon lyfter fram vikten av att inte tysta ner barnens frågor om vart deras förälder är någonstans, och beskriver hur vanligt det faktiskt är att man ändå gör det. Hon kallar detta för *forced silence*

och menar att detta kan leda till negativa effekter som gör att barnet ibland kan ta på sig skulden för det brott som föräldern har gjort och att barnen kan se sig själv som ansvarig till att familjen befinner sig i den situation som den är i.

3.3 Skam, skuld och stigma

I hemlighetsmakeriet kring att ha en förälder i fängelse är skam, skuld och stigma vanligt förekommande. Skulden som barn känner är oftast på grund av att de tror att de har gjort något dumt som gör att mamma eller pappa inte vill komma hem igen (Melin 1998 s. 41; Schönbeck 2010 s. 34). Barnen kan fundera på om det beror på att de har varit jobbiga eller att mamma eller pappa inte vill träffa dem längre. Det är vanligt att äldre barn tror att de också kommer att falla in i kriminalitet på grund av deras förälder (Melin 1998 s. 16).

Björkhagen Turesson (2009) har skrivit en avhandling där barn och mödrar berättar om hur det kan vara att både vara barn till frihetsberövad förälder men också att vara den frihetsberövade föräldern. I studien framgår att känslan av skam var den mest framträdande känslan hos barnen (ibid. s. 249). En skillnad som författaren kommer fram till var att barn till föräldrar med kriminell livsstil inte kände lika mycket skam som barn som hade en mamma som hade begått ett brott för första gången (ibid. s. 249).

Barn till frihetsberövade löper stor risk att ta på sig sina föräldrars skuld (Schönbeck 2010 s. 34). Föräldrarnas känsla av stigma spiller över på barnet och får konsekvenser för hur barnet mår, hur hen betraktar sig själv och hur hen bemöts av sin omgivning (ibid. s. 34). Barnen blir även ofta oskyldigt drabbade av omgivningens fördömande attityd till kriminella (Melin 1998 s. 64). Barnet kan komma att bli betraktad som en del av en ”dålig familj” och vuxna i omgivningen, som hade kunnat spela en stor roll i barnets liv, kan dra sig undan på grund av rädsla av att bli inblandad i en kriminell värld (Schönbeck 2010 s. 34). Därmed blir barnet dubbelt straffat; först av att föräldern försvinner och därefter av omgivningens inställning (ibid. s. 67).

3.4 Forskning om stöd

I COPING-studien framkommer det att barn till frihetsberövade är i mest behov av känslomässigt stöd samt stöd i skolan (Berman, Steinhoff & Koivumaa 2013). Av de svenska barn som medverkade i COPING-studien framkommer det att många av dem hade önskat att

få mer känslomässigt stöd (ibid. s. 36). Resultaten av studien visar att det finns ett glapp mellan det stöd som önskas för barn till frihetsberövande och det som finns att tillgå. Det är vanligt att stödinsatserna kommer vid fel tidpunkt (ibid. s. 7). Ett barn är i störst behov av stöd tidigt efter att föräldern gripits samt när föräldern frisläpps (Berman, Steinhoff & Koivumaa 2013, s. 7; Morgan, Leeson och Dillion 2013 s. 207).

Av COPING-studien framgår det att både barnen och föräldrarna har fått tillgång till professionellt stöd av olika former (ibid. s. 24). Författarna skriver att det stöd som hade uppskattats mest kom från frivilligorganisationer. Upplevelsen av stödet från socialtjänsten varierade, men den generella bilden verkade vara att de medverkande upplevde socialtjänsten som byråkratisk och att det var svårt att få konkret hjälp där (ibid. s. 24).

Morgan, Leeson och Dillion (2013 s. 204) analyserar material som samlades in i västra England, som en del av ett projekt år 2011 för att belysa hur skolor tillgodoser stöd till barn som har en pappa i fängelse. De menar att olika stödsystem inom skolan är av stor vikt och att barn i skolan måste ha någon att vända sig till för att prata vid behov (ibid s. 206). Leeson och Morgan (2014) redovisar resultat inhämtat från samma projekt och skriver att det av studien framkommer att de flesta av barnen hade önskat mer stöd än vad de fick i skolan (ibid. s. 854). Vad som framkommer i båda artiklarna är att ett stort problem bland skolpersonal är hur kunskapen kring hur barn till frihetsberövade ska mötas samt vilka behov av stöd de har. Det råder stor brist på kunskap inom ämnet och samtliga författare menar att skolpersonal borde utbildas för att få ökad kunskap om dessa barns situation (Leeson & Morgan 2014 s. 854; Morgan, Leeson & Dillion 2013 s. 203). Även Melin (1998 s. 66) menar att det är av stort vikt för barn i skolan att vara omringade av vuxna människor som känner till dess situation.

4. Teori

I den här delen kommer vi att redogöra för vilka teorier och begrepp som vi kommer att använda oss av i analysen. Våra valda teoretiska begrepp är resiliens och stöd.

Då en av våra frågeställningar berör upplevelsen av att ha haft en frihetsberövad förälder under sin uppväxt fann vi det intressant att belysa risk- och skyddsfaktorer i våra respondenters berättelser. Genom detta fann vi begreppet resiliens som applicerbart på vårt material.

Ytterligare en av våra frågeställningar syftar till att belysa om, hur och i vilken grad våra respondenter upplevde att de fick det stöd de behövde under sin uppväxt. Därför har vi valt att använda stöd som teoretiskt begrepp. Vi är medvetna om att stöd inte är någon renodlad teori, men anser att vi kommer kunna applicera begreppet i vår analys angående vad våra respondenter berättar om stöd.

4.1 Resiliens

Barn till frihetsberövade lever i allra högsta grad i riskmiljöer där det kan finnas kriminalitet, missbruk och våld. Många hävdar att barn som lever i riskmiljöer, på grund av sina föräldrar, själva kommer att falla in i samma spår och utveckla problematik på olika plan. Faktum är att mer än hälften av alla barn som utsätts för risk och stress inte utvecklar allvarliga psykiska problem. Närmare vartannat barn som lever under de svåraste uppväxtförhållandena klarar sig ändå bra i livet, detta kallas för resiliens (Borge 2012 s. 15).

4.1.2 Definition av resiliens

Resiliens handlar om barns motståndskraft mot att utveckla psykiska problem. Det kommer till uttryck hos barn som visar en effektiv och framgångsrik anpassning trots kriser och hotande omgivningar (Borge 2012 s. 16). Enkelt förklarar man säga att resiliens handlar om normal funktion hos människor under onormala förhållanden (ibid. s. 15). Resiliens kopplar egenskaper hos ett barn till egenskaper i miljön i ett komplext samspel mellan människor och riskfyllda omgivningar. Michael Rutter (2012 s. 336) är en av de viktigaste bidragsgivarna till resiliensforskningen och han definierar begreppet som att barn utvecklar minskad sårbarhet mot omgivningens riskmiljöer, att de övervinner stress och motgångar och utvecklas på ett tillfredsställande sätt trots riskerfarenheter. Det är dock viktigt att förstå att motståndskraften mot psykosocial risk är föränderlig, det handlar alltså inte om en typ av risk eller en typ av resiliens. Såsom risken varierar för varje enskilt barn kommer också resiliensen att variera i form av psykiskt välmående (Borge 2012 s. 18).

4.1.2 Risk- och skyddsfaktorer

För att förstå resiliens måste man belysa risk- och skyddsfaktorer. Man menar att skyddsfaktorer i barnens miljö medverkar till ett gynnsammare utfall i närvaro av risk. Detta betyder att skyddsfaktorn interagerar med riskfaktorn, det vill säga att skyddsfaktorns inverkan är beroende av och varierar med risknivån (Lagerberg & Sundelin 2000 s. 216). Det finns olika typer av risk; individuell, familjär och samhällelig. Exempel på individuell

psykosocial risk kan vara biologiskt medfödda problem eller förvärvade problem vid förlösning. Familjebaserad risk är mer knuten till vuxna och deras föräldraroller och dessa risker kan vara alkoholmissbruk, kriminalitet, bristande omsorg eller misshandel. Risk på samhällsnivå handlar om att leva i samhällen präglade av fattigdom, större trauman som katastrofer eller terrorangrepp med mera (Borge 2012 s. 71-72). Det finns också olika typer av allvar i risksituationen: det kan vara en situation som är kronisk eller bara tillfällig och ibland kan olika risker samverka (ibid. s. 75). Det är inte risken i sig som är det viktiga utan det är de processer och mekanismer som den aktiverar hos barnen som man lägger tyngd på (ibid. s. 65).

Det finns olika förslag från olika forskare om vilka skyddsfaktorer som existerar. Werner & Smith (2003 s. 226), som har gjort en stor studie av barn som vuxit upp i riskmiljöer från deras födelse upp till 42 år, presenterar dessa tre konstellationer av skyddsfaktorer som mest framträdande och viktiga:

1. Normal begåvning, social förmåga och en personlighet som väcker ett positivt gensvar i omgivningen som till exempel styrka, livlighet och utåtriktad läggning.
2. Starka känslomässiga band med familj, släkt och vänner som därmed kan ge stöd i stressituationer och skapa tillit, självständighet och initiativkraft.
3. Andra externa stödsystem i skolan, arbetsplats eller aktiviteter som uppmuntrar individens kompetens och förser människan med en känsla av mening.

4.1.3 Risk- och skyddsfaktorer integreras

Rutter (2012 s. 336) poängterar att det inte alltid handlar om ett kausalt samband; att skyddande faktorer alltid har en direkt positiv påverkan på barnet och att riskfaktorer alltid har en negativ effekt på barnet. Snarare kan det till och med bli så att risksituationer gör att barn utvecklas framgångsrikt på grund av prövningen som risken innebär (ibid. s. 336). Han menar att det handlar om positiva och negativa processer som påverkas både av barnet själv och av omgivningen runt barnet. Rutter (2012 s. 336) menar också att man måste betrakta alla människor som egna individer som reagerar olika på stress och risk samt att skyddsfaktorer inte bara kan bedömas på dess "natur" utan att det ska bedömas på dess effekt. Lagerberg & Sundelin (2000 s. 219-220) presenterar olika resonemang och studier, dels på hur man kan se att antalet skydds- och riskfaktorer kan påverka dels hur de olika faktorerna interagerar.

Praktiska slutsatser som dras är att barn bör ha så många skyddsfaktorer som möjligt omkring sig för att få ett mindre problembeteende när de befinner sig i riskmiljöer (ibid. s. 219).

4.1.4 Senresiliens

Tidiga svårigheter kan förändra en människas stresskänslighet eller sätt att hantera problem, vilket kan fortsätta påverka i vuxen ålder (Werner & Smith 2003 s. 189). Om tidig risk inte har givit några långtidseffekter menar man att resiliens kan påvisas senare i livet, antingen att resiliensen har funnits där hela tiden eller så har den dykt upp i vuxen ålder, det kallas då ”senresiliens” (Borge 2012 s. 185). I Werner och Smiths (2003 s. 190) studie användes sex kategorier för att definiera kriterier på god anpassningsförmåga i vuxen ålder: skola/arbete, relation till partner, förhållande till eventuella barn, förhållande till föräldrar/syskon, förhållande till andra närstående och självvärdering. Trots att man har motståndskraft så betyder inte det att man inte under vissa perioder i livet hamnar i någon typ av problematik, men studien visar att många återhämtar sig med hjälp av skyddsfaktorer som stöd och relationer (ibid. s. 233). Borge (2012 s. 186-187) berör också vändpunkter som en möjlighet till förändring. Alla studier som Borge (2012 s. 203) redovisar för, visar resiliens hos människor som har haft en dålig start i livet och att resiliensen för många fortsätter in i vuxenlivet.

4.2 Stödteori

4.2.1 Definition av stöd

Hedin (1994 s. 24) skriver att den första stödforskningen genomfördes på 1960-talet och att John Cassel, Sidney Cobb och Gerald Caplan är viktiga föregångare. Forskningen vi har läst visar ingen entydig definition av vad stöd är för någonting, utan det framställs som ett begrepp med många dimensioner. Många forskare är överens om att socialt stöd är handlingar som i en social interaktion på något vis tillfredsställer mottagarens behov (Hedin 1994 s. 30). Sarafino (1994 s. 103) skriver att många olika forskare har försökt dela in varianter av stöd i olika delkategorier. Dessa klassificeringar tyder på att det finns fem grundande typer av socialt stöd:

- *Emotionellt stöd*; innebär att visa empati och att bry sig om en person. Det genererar en känsla av tillhörighet och att personen känner sig älskad under stressfyllda perioder.

- *Uppmuntrande stöd*; uppkommer genom uttryck med positivt avseende gentemot en person, till exempel uppmuntran. Det hjälper personen att bygga självförtroende och att känna sig värdefull.
- *Instrumentellt stöd*; innebär direkt assistans och att genom resurser hjälpa till med problem som uppstår.
- *Informativt stöd*; innefattar att ge råd, direkttioner, förslag eller feedback.
- *Nätverksstöd*; generas när en person känner tillhörighet i en grupp som delar samma intressen eller sociala aktiviteter.

4.2.2 Vad gör stöd?

Sarafino (1994 s. 102) menar att socialt stöd kan underlätta under svåra perioder i livet. Det kan fungera som en skyddande faktor som minskar risker för stress och social isolering (Thompsson 2015 s. 21). Stödet kan komma från olika källor, exempelvis från partners, familj, vänner, kollegor, professionella samtalskontakter eller organisationer (Sarafino 1994, s. 102). Forskaren Cobb hävdade att personer som är omgivna av socialt stöd känner sig älskade, värdefulla och som en del av det nätverk de igår i, vilket kan vara av stor vikt vid svåra situationer i livet (Sarafino 1994 s. 102).

4.2.3 Informellt och professionellt stöd

Skillnaden mellan informellt och professionellt stöd är att informellt stöd ofta kommer spontant från människor som ingår i samma sociala nätverk (Hedin 1994 s. 40-41). Människor som spenderar mycket tid tillsammans kan märka av att det finns personer i nätverket som är i behov av stöd och erbjuder därmed sin hjälp (ibid. s. 40-41). Däremot är det beroende på vilket budskap den personen som är i behov av stöd sänder ut till sin omgivning, och om någon runt omkring reagerar eller inte som personen får något stöd (ibid. s. 40). Vid professionella stödkontakter krävs det istället att den hjälpsökande öppnar upp sig och själv ber om stöd. Detta kan kännas jobbigt och svårt och det är av stor vikt att kommunikationen mellan den hjälpsökande och hjälparen fungerar i dessa sammanhang (ibid. s. 121). Ytterligare en betydelsefull aspekt är att det behov av stöd som en person får måste matcha det stöd som finns att tillgå (Sarafino 1994 s. 108).

5. Metod

5.1 Val av metod

Vi har valt att använda oss av kvalitativ metod eftersom den utgår från individers egna upplevelser, erfarenheter, uppfattningar och tankar om sociala fenomen och företeelser (Ahrne & Svensson 2011 s. 10). Vi var ute efter deltagarnas perspektiv, vad de uppfattar som viktigt och betydelsefullt i just sin situation och därför blev en kvalitativ ansats relevant (Bryman 2011 s. 371). Vårt intresse har varit att fånga våra intervjupersoners upplevelse av att ha haft en frihetsberövad förälder under sin uppväxt, samt det stöd och eventuella konsekvenser som de upplevde under denna tid. Vi har inte haft som avsikt att mäta eller generalisera vårt material, utan har försökt förstå deras erfarenheter och därför ansåg vi att en kvalitativ metod passade bättre i vår studie än en kvantitativ metod.

För att samla in vår data har vi använt oss av semistrukturerad intervju som en form av kvalitativ intervju. Bryman (2011 s. 413) skriver att man i kvalitativa intervjuer bland annat har intresset riktat mot den intervjuades ståndpunkter och låter denne röra sig relativt fritt i olika riktningar som har med frågeställningarna att göra. En kvalitativ intervju är flexibel då man är ute efter fylliga och detaljerade svar (ibid. s. 413). Detta passar vår studie då vi har varit ute efter varje individs egen berättelse och att respondenterna hade möjlighet att få fram vad som är viktigt för dem i just deras situation. Vi har valt att använda oss av semistrukturerad intervju som innebär att vi har berört olika teman, där intervjupersonen har haft stor frihet att utforma svaren på sitt eget sätt.

5.2 Metodens begränsningar och förtjänster

Bristande generaliserbarhet är den svaghet som brukar lyftas fram av kritiker till kvalitativ forskning. Detta betyder att det är svårt att föra över sitt resultat till en annan population än just den som man har undersökt i sin studie (Svensson & Ahrne 2011 s. 28). I vårt fall var tanken att vi skulle utföra ett fåtal intervjuer där personer skulle få berätta om just deras upplevelse och dessa resultat är svåra att generalisera. Däremot har vi kunnat dra vissa generella slutsatser i vår studie genom att relatera våra resultat till olika teorier.

En kritik mot kvalitativ metod är att resultaten är alltför subjektiva och att det endast ger en begränsad bild av vad som ämnas undersökas (Bryman 2011 s. 368). Detta resonemang stämmer, men genom att använda oss av en kvalitativ ansats har vi istället på ett unikt sätt på ett djupgående plan kunnat förstå våra respondenters personliga erfarenheter, något som inte

hade varit möjligt vid en kvantitativ metod som fokuserar mer på siffror och mätning (ibid. s. 371).

Ahrne och Svensson (2011 s. 28) skriver att en förtjänst med kvalitativ metod är att den tillåter flera beskrivningar och avbildningar av samma fenomen. Författarna menar att samhället är ett ytterst komplext studieobjekt och att det ser olika ut beroende på vilket perspektiv man utgår ifrån. Genom att studera våra respondenters individuella berättelser har vi inte varit ute efter att se en gemensam bild utan snarare belysa olika delar från människor som har befunnit sig i samma situation.

Hade vi istället valt att använda oss av en kvantitativ metod hade resultatet troligtvis blivit enklare att generalisera och vi hade kunnat dra tydligare slutsatser

5.3 Urval och avgränsningar

Vi har använt oss av ett så kallat målinriktat urval för att finna respondenter till vår undersökning. Bryman (2011 s. 392) skriver att forskare som använder sig av ett målinriktat urval strategiskt väljer ut personer som är relevanta för de frågeställningar som har formulerats. Personer, platser eller organisationer som är av relevans för studien används som respondenter för att skapa en förståelse av en social företeelse (ibid. s. 392). Vi har använt oss av organisationen Bufff i olika städer runt om i Sverige för att komma i kontakt med våra respondenter. Bufff har publicerat vårt informationsblad (bilaga 1) på deras sociala medier och i satt upp det i sina lokaler.

Vi har utfört sju intervjuer där respondenterna är 24-48 år och samtliga är kvinnor. Vi har inte haft som avsikt att endast intervjua kvinnor, men det blev så eftersom att det bara var kvinnor som kontaktade oss i vårt sökande av respondenter. Urvalet avgränsades på så vis till att endast rikta sig till det ena könet. Vi är medvetna om att vi på så vis har minskat vår bredd av studien, men samtidigt har det gett oss möjlighet till att dra vissa försiktiga slutsatser om kvinnor som målgrupp. När vi valde vilken ålder våra respondenter skulle ha, var förutsättningar att de skulle vara vuxna och att de skulle ha distans till sin barndom och sina upplevelser.

5.4 Genomförande av intervjuer

För att studien skulle följa vårt syfte att ge fördjupad kunskap om intervjupersonernas upplevelser anpassade vi intervjuguiden till att ge utrymme för flexibilitet och följdfrågor (se bilaga 2). Detta gjorde vi med stöd i Brymans (2011 s. 418) konstaterande av att frågorna i intervjuguiden inte bör vara så specifika att de hindrar alternativa tolkningar som kan uppstå under insamlingen.

Vi spelade in våra intervjuer med hjälp av våra mobiltelefoner. Vi använde båda telefonerna för att försäkra oss om att inte få något tekniskt strul. En av oss hade huvudansvaret under intervjun medan den andra fungerade som bisittare och bidrog med följdfrågor. Vi inledde varje intervju med att presentera oss, förklara syftet med studien samt gå igenom de etiska aspekterna.

5.5 Metodens tillförlitlighet

Svensson & Ahrne (2011 s. 27) skriver om en forskningstexts transparens och hur det inverkar på en studies trovärdighet. De menar att om författaren är tydlig genom processen och förhåller sig kritisk till sitt resultat ökar trovärdigheten (ibid. s. 27). Då vi har varit två personer som skrivit tillsammans tror vi att vårt kritiska förhållningssätt har ökat eftersom att vi har kunnat komplettera varandra och diskuterat och resonerat under studiens gång. Däremot har det ibland uppkommit svårigheter för att vi har tänkt och tolkat saker på olika sätt.

Bryman (2011 s. 354) menar att vissa författare har föreslagit att kvalitativa studier ska bedömas utifrån helt andra kriterier än vad som används vid kvantitativ forskning, där begreppen validitet och reliabilitet ofta används. Istället skriver författaren att begreppet *tillförlitlighet* kan användas som en bedömning av en kvalitativ studie (ibid. s. 354). Vidare delas begreppet in i fyra delkriterier: *trovärdighet*, *överförbarhet*, *pålitlighet* och *möjlighet att styrka och konfirmera*. Med *trovärdighet* menas att det är på vilket sätt forskaren beskriver en social verklighet som avgör om hur acceptabel den är för andra. För att skapa en *trovärdighet* i vårt resultat har vi, under intervjutillfällena, bekräftat med våra respondenter att vi har uppfattat deras historier på rätt sätt (ibid. s. 354). Däremot kan vi inte garantera att vi alltid har tolkat våra respondenters utsagor på det sätt som de vill att vi ska tolka dem. Med *överförbarhet* menas huruvida de personer som tar del av vår forskning anser att de kan

överföra resultaten till en annan miljö (ibid. s. 355). Eftersom att vi har använt oss av en kvalitativ ansats har vi fokuserat på det kontextuellt unika med varje person som vi har intervjuat och intresserat oss för varje deltagares historia. Vi har strävat efter att skapa tydliga beskrivningar som sedan gör att andra själva får bedöma om de kan överföra resultaten till andra miljöer. Begreppet *pålitlighet* syftar till att forskaren antar ett granskande synsätt för att kunna avgöra om studien är tillförlitlig (ibid. 355). För att vi skulle få en så stor pålitlighet som möjligt i vår studie har vi säkerhetsställt att vi har en fullständig redogörelse för alla delar av forskningsprocessen. Bryman (2011 s. 355) menar att kollegor kan fungera som granskare och att de kan bedöma kvaliteten på de procedurer som valts. Eftersom vi har haft ständig kontakt med vår handledare under processens gång har han granskat vårt arbete. Det fjärde delkriteriet som nämns är *möjlighet att styrka och konfirmera* och syftar till att forskaren ska kunna säkerhetsställa att hen har agerat i god tro. Det ska vara uppenbart att vi inte medvetet låtit våra personliga värderingar eller teoretisk inriktning påverka utförandet av intervjuerna och resultatet av vår studie (ibid. s. 355).

5.6 Analysmetod

För att analysera vårt material använde vi oss av kodning. Efter transkribering bestämde vi oss för olika teman att dela in empirin i och varje tema fick varsin färg. Därefter markerade vi respondenternas utsagor, klippte ut dem och sorterade efter färg och tema. Jönson (2010 s. 57) menar att man genom kodning på detta vis kan se intressanta samband som sedan kan föras vidare till analysen. Vi fann samband, men även olikheter i våra respondenters upplevelser. Genom att knyta an till tidigare forskning och teorier resonerade vi kring deras utsagor i analysen.

5.7 Etiska överväganden

Under vår studie har vi intervjuat människor som till viss del har varit med om känsliga händelser under sin uppväxt, samt undersökt huruvida det har påverkat deras liv. På grund av detta har det etiska övervägandet varit av stor vikt. Etik i forskning står för en medveten reflektion över vad forskningen i sig kan innebära för forskningsdeltagarna och blir därmed avgörande för hur man ska och bör gå tillväga i olika skeenden av forskningsprocessen (Kalman & Lövgren 2012 s. 9). Vid ett etiskt resonemang kring forskningsdeltagare är människovärde, självbestämmande och integritet särskilt viktiga (ibid. s. 9).

Vetenskapsrådet benämner informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet som fyra huvudkrav som forskare ska ta hänsyn till vid genomförandet av en studie (Vetenskapsrådet kodex 2002 s. 6). *Informationskravet* har uppfyllts genom att respondenterna har blivit informerade om deras roll i studien samt de villkor som gäller vid deras deltagande. De har också fått en klar bild av syftet med undersökningen och fått veta hur studien i stora drag kommer att genomföras (ibid. s. 7). Med *samtyckeskravet* menas att deltagare i en undersökning själva har rätt att bestämma över sin medverkan och vi har därför tydligt informerat våra deltagare om att de kan avsluta sin medverkan när de vill (ibid. s. 9). *Konfidentialitetskravet* innebär att de uppgifter vi får in om våra deltagare ska förvaras så att obehöriga inte kan få tillgång till dem. Vi har också informerat våra deltagare om att de är helt anonyma och att vi kommer att avidentifiera deras namn i vår uppsats (ibid. s. 12). Vi har och kommer även endast att använda den data vi fått in i det forskningssyfte som är tänkt och på detta sätt har vi tagit hänsyn till *nyttjandekravet* (ibid. s. 14).

När vi fick kontakt med våra deltagare fick de ta del av vårt informationsblad. Där framgick information om studien samt hänvisning till de fyra huvudkraven (se bilaga 1). Innan varje intervjutillfälle tog vi kontakt med respondenterna för att fråga om tillåtelse att spela in intervjuerna på ett digitalt media.

5.8 Förförståelse

Emmie gjorde sin praktik och arbetar periodvis på barnrättsorganisationen Bufff. Vi har under forskningsprocessen haft i åtanke att studien i allra högsta grad kan ha påverkats av detta förhållande på olika vis. På grund tidigare kunskap inom området kan de ämnen som vi har valt att beröra under intervjuerna blivit styrda av förförståelsen hos Emmie. Då Emmie är verksam inom Bufff kan organisationens intresseområden ha påverkat hennes sätt att tolka materialet som vi har fått in och analysen kan vara färgad av detta. I samband med detta kan förförståelsen även ha begränsat vår studie då vi kan ha missat att belysa andra delar som kunde varit intressanta. Under uppsatsprocessen har vi varit medvetna om detta och därför försökt hålla ett kritiskt förhållningssätt under alla delar och vi har i möjligast mån försökt undvika att förförståelsen ska färga vår uppsats för mycket.

5.9 Arbetsfördelning

Vi har under arbetets gång försökt att genomföra det mesta av arbetet tillsammans. Vi hade huvudansvaret varannan gång under intervjutillfällena, medan den andra fungerade som bisittare. Vid transkribering har vi delat upp intervjuerna och gjort en lika stor del av arbetet. När vi har letat efter tidigare forskning och teorier har båda varit engagerade men vi har haft olika ansvarsområden. Karin hade huvudansvaret för stödteori och Emmie för resiliens, men vi har kritiskt granskat varandras texter och ständigt fört en dialog kring det vi kommit fram till. Under kodningen satt vi tillsammans för att välja ut citat till analysen, men under skrivandet av analysen delade återigen upp oss med våra huvudansvar. Även här har vi granskat varandras texter. Problemformulering, metod, slutsatser och diskussion har vi skrivit tillsammans.

6. Resultat och analys

Innan vi presenterar vårt resultat och analys presenteras våra respondenter med en kortfattad beskrivning av deras bakgrund. Vi har gett våra respondenter fiktiva namn. Därefter följer vår analys indelad i huvudteman; uppväxt, stöd och stigma och hemligheter.

Maria är 47 år. Hennes mamma har haft missbruksproblem och varit frihetsberövad under perioder från det att Maria var 8 år. Marias föräldrar separerade när hon var liten och hon har bott hos sin pappa under största delen av sin uppväxt.

Sofie är 24 år. Hennes biologiska pappa var frihetsberövad under många år av hennes barndom och har till viss del varit en frånvarande förälder. Sofies föräldrar separerade när hon var väldigt liten och hon har bott med sin mamma, pappa, syster och halvbror under sin uppväxt.

Cecilia är 33 år. Hennes styvpappa har varit frihetsberövad i form av fängelse och fotboja under stora delar av hennes uppväxt. Han hade missbruksproblem med alkohol och var involverad i kriminell verksamhet. Cecilia har bott ihop med sin mamma och sin syster.

Anna är 32 år. Annas styvpappa satt i fängelse under perioder av hela hennes uppväxt, han hade missbruks- och alkoholproblem. Anna har bott tillsammans med sin mamma, sin styvpappa och halvbror.

Stella är 24 år. Stellas pappa satt i fängelse i några år när Stella var 13 år och han har även haft fotboja. Stella har bott ihop med sin mamma, sin pappa och sina syskon under sin uppväxt.

Beatrice är 35 år. Hennes pappa hade ett alkoholmissbruk och åkte in och ut ur fängelset under hela hennes uppväxt. Beatrice har mestadels bott hos sin mamma.

Kerstin är 48 år. Kerstins mamma hade alkoholproblem och psykisk problematik och hennes pappa hade missbruksproblem. Han åkte in och ut från fängelset under hela hennes uppväxt. Kerstin har bott ihop med båda sina föräldrar och sina syskon.

6.1 Uppväxt

Under den här rubriken kommer vi att redovisa vad våra respondenter har berättat om sin uppväxt. Vi kommer att identifiera risk- och skyddsfaktorer och använda begreppet resiliens för att analysera om våra respondenter har utvecklat detta.

6.1.1 Riskfaktorer

I våra respondenters beskrivningar av sina uppväxter kan vi se ett mönster av att de har vuxit upp i mer eller mindre riskfyllda miljöer. Lagerberg & Sundelin 2000 s. 216 skriver att växa upp under riskfyllda miljöer och utan skyddsfaktorer kan leda till att man utvecklas ogynnsamt. Man kan dela in risk i tre psykosociala risker; individuell, familjär och samhällelig. I vår analys kommer vi främst identifiera riskfaktorer på det familjära planet. Såhär beskriver några av våra respondenter sin bakgrund:

Så han hade liksom en del kriminell verksamhet i sitt företag och en del kriminellt med narkotikahandel och så inom den typen av gäng som han var i. Och så hade han ett missbruksproblem med alkohol. (Cecilia)

Det där eskalerade väl också mer, han drack mer och då upptäckte jag att han kunde vara onykter eller full när jag kom dit. Han var ingen sån där som söp och sprang ute på stan, utan han höll sig hemma, men det var ju bara för han hade sina affärer hemma och det var ju där han tjäna pengar /.../ sen vart det mer våldsbrott för när han drack och var kanske ute på helgerna så vart det mycket bråk, och så vart det misshandel. (Beatrice)

/.../ jag är uppvuxen i en dysfunktionell familj med en styvpappa, min låsapappa som hade missbruksproblem och alkoholproblem. Så han satt inne, jag minns inte ens riktigt egentligen hur många gånger. Men han var borta lite då och då, även i tonåren. (Anna)

I dessa citat kan vi identifiera ett flertal familjebaserade riskfaktorer. Gemensamt för våra respondenter är att de alla är uppväxta i en familjemiljö där kriminalitet existerar på olika plan och i olika utsträckning. Kriminalitet hos föräldrar framkommer i både Cecilia, Beatrice och Annas citat och det anses av Lagerberg & Sundelin (2000 s. 175) vara en riskfaktor för uppförandeproblematik hos barn. Författarna skriver att forskning ofta påvisar att föräldrars kriminalitet kan göra att barn också går samma väg. Inte på grund av normöverföring på det sätt att föräldrarna har en positiv attityd kring kriminaliteten, men att den kriminella livsstilen kan leda till bristande tillsyn, brutalitet, passivitet och försummelse av barnen (ibid. s. 175).

En annan familjebaserad riskfaktor är alkoholmissbruk (Borge 2012 s. 72). Vi tolkar Borge (2012) som att missbruk i all form kan vara en riskfaktor men att alkoholmissbruk är det hon använder i boken. I citaten ovan nämns missbruk i olika former och detta finns med i nästan alla våra respondenters berättelser. Lagerberg & Sundelin (2000 s. 146) hänvisar till mycket forskning som pekar på att föräldrars missbruk ger negativa effekter på barns hälsa och utveckling såsom temperament, personlighet och psykiska problem.

En tredje riskfaktor är våld och misshandel (Borge 2012 s. 72) och detta är också återkommande i våra respondenters berättelser. Några av våra respondenter har varit med när våld har förekommit mot deras omsorgsförälder och andra berättar att de vet att deras förälder har begått våldsbrott mot andra personer. Sofie och Cecilia berättar:

Redan när min mamma var gravid med min syster /.../ så blev mamma misshandlad av pappa, grovt... sen fick hon fly /.../ och jag var väl två då, ganska exakt. (Sofie)

Så han misshandlade ju min mamma ganska stor del av min uppväxt. Inte kanske så mycket, så många gånger så att vi såg men ändå så att det liksom fanns inslag när vi såg det. (Cecilia)

6.1.2 Kumulativ risk

När olika negativa livshändelser hopar sig kan man kalla det för en ”kumulativ risk”. Förekomsten av multipla riskfaktorer ökar ytterligare sannolikheten för en negativ utveckling (Lagerberg & Sundelin 2000 s. 207). I de flesta av våra respondenters berättelser kan vi identifiera fler än en riskfaktor. Ett exempel är Kerstins:

Vi är fyra helsyskon och min mamma var alkoholist, eller periodare kan man säga att hon var och psykiskt sjuk. Och min pappa var missbrukare och kriminell. Jag växte upp i ett område som är, vad ska man säga, ett slumområde var det ju nästan. Alla som bodde där, dom flesta hade ju nån form av problem, för alla samlas ju på samma ställe nästan. Och ja, min pappa åkte ju in och ut på kåken under hela min uppväxt.

I citatet kan vi urskilja riskfaktorer som missbruk, psykisk ohälsa, kriminalitet, separation från förälder och sämre samhällsförhållanden. En kumulativ risk betyder att nya problem läggs ovanpå redan existerande problem (Borge 2012 s. 77). I Kerstins situation fanns det i grund och botten en del problematik inom familjen och när pappan frihetsberövades blev detta en kumulativ risk som lade sig på de andra problemen och detta drabbade Kerstin och familjen ganska hårt. Att bearbeta allvarliga påfrestningar kräver tid och därmed kommer även resiliensprocessen att ta tid (ibid. s. 77). Vi återkommer till denna process längre fram i analysen.

Riskfaktorer kan vara mer eller mindre allvarliga och allvarlighetsgraden kan också bedömas om flera riskförhållanden sammanhopas, som kumulativ risk som vi nämnde ovan (Borge 2012 s. 76). Risker kan även vara akuta eller mer kroniska och allvarlighetsgraden kan skiljas åt på detta sätt (ibid. s. 76). När vi har identifierat riskfaktorer i våra respondenters berättelser har vi plockat dem ur sitt sammanhang. Det gäller att komma ihåg att ett missbruk inte alltid behöver leda till negativa effekter hos ett barns psykiska hälsa (Lagerberg & Sundin 2000 s. 161), men att när missbruk och till exempel våld i hemmet samverkar så utgör det en större risk för barnet att utveckla psykiska problem (Borge 2012 s. 77).

6.1.3 Skyddsfaktorer

För att man ska kunna prata om resiliens är riskfaktorer en förutsättning (Borge 2012 s. 65) men för att resiliens ska utvecklas måste man se på barnets specifika miljö där hen befinner sig och därmed även urskilja skyddsfaktorer (Lagerberg & Sundelin 2000 s. 212).

Skyddsfaktorer kan modifiera risken för ett ogynnsamt utfall för barn (ibid. s. 216). Samtliga av våra respondenter har klarat sig bra och alla lever idag ”normala” liv, trots de riskfaktorer som funnits runt omkring dem. För att kunna se om de har utvecklat resiliens ska vi belysa några av de skyddsfaktorer som vi har identifierat i våra respondenters berättelser. Lagerberg och Sundelin (2000 s. 216) menar att en väsentlig skyddsfaktor är goda familje- och föräldrarelationer och sammanhållning inom familjerna. Många av våra respondenter beskriver att nära familjerelationer har varit en viktig del för dem. Maria, Sofie och Beatrice berättar:

Relationen med min pappa var jättebra. Och det är ju, tänker man på, att ta det ansvaret så ung, på 70-talet, vad det innebär. Eget företag och aldrig under hela min uppväxt sagt ett enda ont ord om vår mamma. Aldrig. (Maria)

/.../ jag kan berätta i princip allt för min mamma /.../ och det är samma med min syster, vi har vart arga som bin på varandra och täta i ålder men samtidigt så har vi en otroligt fin relation för vi har vart med om exakt samma sak /.../ så att jag tror absolut att vår relation är starkare än kanske andra systrar och mödrar och lite så girl power. (Sofie)

Det tror jag berodde på mamma. För det var ju det där att jag inte ville svika hennes förtroende. /.../ Hade jag haft en mamma till som var i svängen då hade det nog inte gått lika bra tror inte jag. Så hon har ju ändå vart räddningen i det. (Beatrice)

Werner & Smith (2003 s. 226) har urskilt tre kluster av skyddsfaktorer: normal begåvning, starka känslomässiga band till föräldrasubstitut och ett externt stödsystem. Vi kan inte göra en bedömning om skyddsfaktorn som handlar om normal begåvning. Vår studie visar att den vanligaste skyddsfaktorn för våra respondenter är att de har haft en omsorgsförälder eller annan person som har funnits som stöd för dem. Detta kan vara en bidragande faktor till att våra respondenter har utvecklat resiliens. Vi har även identifierat olika typer av externt stöd (se rubrik Informellt stöd nedan) i våra respondenters berättelser, som också har varit en skyddsfaktor.

6.1.4 Tonårstiden

Även om en människa har utvecklat resiliens så finns det risk för att vissa perioder av livet präglas av problem, men många återhämtar sig med hjälp av skyddsfaktorer som stöd och relationer (Werner & Smith 2003 s. 223).

Flera av våra respondenter beskriver sin tonårstid som problematisk. Cecilia berättar att hon blev omhändertagen enligt LVU och blev placerad på flera olika HVB-hem, Beatrice säger att hon började dricka en hel del alkohol i tonåren och att hon gjorde revolt mot sin mamma, Anna beskriver sig själv som lite strulig under högstadietiden och Stella berättar att hon påverkades av frihetsberövandet i den grad att hon fick flytta iväg ett tag. Det går inte att ta för givet att dessa perioder av problematik är direkt kopplade till att deras förälder var frihetsberövade, men det kan antas att det har att göra med de riskfaktorer som går att identifiera i deras berättelser. Det respondenterna berättar om sin ungdomstid kan kopplas till Werner och Smiths (2003 s. 231) studie, om barn som vuxit upp i riskmiljöer. Där framkommer det bland annat att många kvinnor får ökade problem under puberteten, men att dessa problem ofta avtar i vuxen ålder (Werner & Smith 2003 s. 231; Lagerberg & Sundelin 2000 s. 217). Det är dock viktigt att komma ihåg att ungdomstiden är en problematisk period för de flesta människor, oavsett uppväxtmiljö (Borge 2012 s. 190).

För Kerstin varade problematiken lite längre än för de andra. Hon var under sin uppväxt, som nämnts ovan, omgiven av en miljö som präglades av droger, psykisk ohälsa och kriminalitet. Hon berättar på vilket sätt det påverkade henne:

Ja, jag börja ganska tidigt med droger och kriminalitet, jag var väl kanske 12 år när jag börja. Och även min storebror som är ett år äldre än mig börja också tidigt med kriminalitet och så har jag en lillebror som är tre år yngre än mig, han kom efter också. Och vi tre vart ju tunga missbrukare och kriminella då.

Kerstin berättar att hon själv missbrukade och åkte in och ut på anstalt under många år, men att hon idag är helt drogfri och lever ett "normalt liv". Borge (2012 s. 185) menar att vuxna personer kan utveckla senresiliens, där resiliensen har funnits hos dem hela tiden eller att den dyker upp i vuxen ålder. Författaren skriver att det finns olika skyddsfaktorer som påverkar i vuxen ålder och att vändpunkter i livet är viktiga för att en person ska utveckla senresiliens (ibid. s. 187) Kerstin berättar att hon blev ställd inför ett ultimatum, att hennes dåvarande partner endast fick kontraktsvård om hon också gick in i behandling.

/.../ jag får väl gå där då. Kan gå där i mån mån, sen måste dom ju märka att jag inte har några problem. Men jag vart fast på den där behandlingen förstår du. Och sen var det efterbehandling också. Och sen börja jag skolan och på den vägen vart det.

Borge (2012 s. 186-187) menar att vändpunkter så som att skaffa utbildning, skaffa en partner eller få barn kan leda till förbättring, stabilitet eller försämring, men att det inte alltid är själva vändpunkterna som är viktiga utan de möjligheter till förändring som öppnas med dem. För Kerstin ledde vändpunkter som behandling och sedan också en utbildning till förbättring.

6.2 Stöd

Sarafino (1994 s. 102) menar att stöd hjälper människor att hantera svåra livssituationer. En förutsättning för att utveckla resiliens är stöd (Werner & Smith 2003 s. 223). Stöd kan komma från många olika källor; partners, familj, vänner, kollegor, professionella samtalskontakter eller organisationer (Sarafino 1994 s. 102). Då en av våra frågeställningar är vilket stöd våra respondenter har upplevt att de fått under sin uppväxt, kommer vi att, med hjälp av stödteorier och tidigare forskning analysera vår empiri.

Vi börjar med professionellt stöd, med fokus på socialtjänst, skola och ideella organisationer, för att sedan gå över till informellt stöd. Med informellt stöd menar vi det icke-professionella stöd som våra respondenter har fått av individer i sitt sociala nätverk, det vill säga från familj, vänner, bekanta och släktingar.

Av alla våra respondenter är det bara två personer som säger att de har fått tillgång till stöd utanför hemmet under sin barndom. Flera av de andra nämner familjerelationer som en trygghet, men stöd från andra aktörer verkar ha brustit i många av fallen.

6.2.1 Professionellt stöd

Socialtjänsten

Barnombudsmannen (2004 s. 18) skriver att det enligt socialtjänstlagen är socialnämndens ansvar att verka för att barn till frihetsberövade föräldrar växer upp under trygga levnadsförhållanden. Den enda av våra respondenter som beskriver att hon fick stöd från socialtjänsten är Stella, men av hennes historia framgår att hon inte uppskattade det stöd hon fick:

Till att börja med så fick jag komma till ett rum som kändes lite som att det var jag som hade gjort brottet./.../ Och det kändes inte som att hon var bekväm i det hon gjorde. Det kändes som hon ville intervjua mig, eller prata med mig för att se om min mamma skötte sin roll hemma, inte för att veta hur jag hade det eller om jag mårde bra, eller försöka få mig på andra tankar, utan det var hela tiden, får ni mat hemma, hur går det i skolan och så...

Vad som framgår av detta citat är att Stella inte verkar uppskatta den samtalskontakt hon fick på socialtjänsten. Sarafino (1994 s. 108) skriver att alla typer av professionellt stöd inte passar alla människor, utan han menar att stödet måste matcha behovet. Stella förklarar vidare att hon hade önskat att någon följde med henne till anstalten för att hälsa på hennes pappa, istället för att samtalet skulle handla om hur hennes mamma tog hand om henne hemma. Hon ville egentligen ha en helt annan typ av stöd, men det verkade inte gå fram till hennes samtalskontakt. Stella berättar att hon mårde dåligt under denna tid och att det inte alls kändes bra att gå och prata med någon på socialtjänsten. Att söka professionellt stöd betyder att den hjälpsökande själv måste avslöja sina problem och det kan kännas jobbigt och svårt (Hedin 1994 s. 41). En viktig förutsättning för att ett professionellt stöd ska fungera är en god kommunikation mellan hjälpare och hjälptagare (ibid. s. 121). I citatet ovan framkommer det att kommunikationen mellan Stella och samtalskontakten inte fungerade eftersom Stella fick känslan av att hon blev intervjuad.

Till skillnad från vad som framkommer i Stellas berättelse, menar flera av våra respondenter att socialtjänsten aldrig kopplades in för att hjälpa deras familjer. Kerstin och Cecilia berättar:

Aldrig att jag prata med socialtjänsten om hur jag hade det hemma, eller min pappa, eller att han satt i fängelse, eller att han knarka eller att mamma drack, nej. Aldrig under hela min uppväxt. (Kerstin)

/.../ nu har jag pratat med mamma om socialen aldrig liksom brydde sig eller kom med i bilden. Och hon fick ju vara nere och prata, men det var ju aldrig nån som frågade mig något. (Cecilia)

Anna berättar att hennes föräldrar var omsorgstagande, men att familjen hade varit i behov av en stödsats.

/.../ Sen att dom hade problem, det var ju mer att dom hade behövt hjälp, dom hade behövt gå in med insats och hjälpa familjen, att få stöd som familj.

Melin (1998 s. 50) menar att det är av stor vikt för familjer, där en förälder frihetsberövas, att de får tillgång till stöd i god tid, innan påfrestningarna blir för stora. Barnombudsmannen (2004 s. 18) hävdar att en av de vanligaste orsakerna till att barn till frihetsberövade inte får det stöd de behöver beror på brist på samverkan mellan myndigheter, såsom kriminalvård och socialtjänst. Enligt lag är myndigheter, vars verksamheter som berör barn och unga, skyldiga att genast anmäla till socialnämnden när de får kännedom om ett förhållande som kan innebära att myndigheter måste ingripa för barnets skydd (ibid. s. 18). Vidare menar Barnombudsmannen (ibid. s. 19) att det råder stor brist på anstalter och häkten om kunskap hur de ska hantera situationer där barn finns med i bilden. Mycket av den personal som arbetar på dessa platser saknar erfarenhet om hur de ska göra en anmälan till socialnämnden när de får vetskap om ett barn far illa (ibid. s. 19).

Leeson och Morgan (2014 s. 849) menar att det i England är vanligt att barn till frihetsberövade föräldrar inte är kända hos sina lokala myndigheter. Vi kan inte veta säkert, men vi kan anta av våra respondenters berättelser, att socialtjänsten inte till fullo kände till deras situationer. Det är föräldrarna som har huvudansvaret för sina barn, men när deras förmåga att ta hand om barnen brister måste socialtjänsten ansvara för dem. För att socialtjänsten ska kunna ta det ansvaret krävs en förbättring av samverkan mellan kriminalvård och socialtjänst (Barnombudsmannen 2004 s. 19).

Skola

Vi har pratat med våra respondenter om de anser att de fick någon form av stöd under sin skolgång efter att deras föräldrar frihetsberövades. Morgan, Leeson och Dillion (2013 s. 200) menar att skolan är identifierad som en av de viktigaste huvudnycklarna för att ge stöd till barn vars förälder sitter i fängelse. Forskning visar att en god relation med lärare kan fungera som en skyddsfaktor för barn med förälder i fängelse (ibid. s. 200). Svaren vi fick skiljer sig mycket åt. Våra två yngsta respondenter, Stella och Sofie beskriver skolans personal som stödjande.

Personalen visste om det, och ibland när jag sa att jag inte orkar vara här längre, då brukade lärarna säga 'okej du kan gå ut och sätta dig'. Och då förstod hon ju att jag var ledsen och inte orkade vara där. Eller typ på måndagar när jag hade varit på anstaltsbesök så frågade hon alltid 'hur gick det? Har det hänt nåt nytt? Hur mår din pappa?' (Stella)

/.../ lärarna var fantastiska, när jag hade varit på besök på anstalten och kom tillbaka, det var ju första besöket och en lång resa, stort för en nioåring och då fick jag en liten rit- och skrivbok så hon bad mig rita och skriva om mitt besök. Och det var ju liksom utanför lektionerna, men jag gjorde det gärna och på det sättet fick jag också berätta för någon som inte var min familj. (Sofie)

Melin (1998 s. 66) skriver att det är av stor vikt att personal på skolan förstår den påfrestning som ett barn med en frihetsberövad förälder kan uppleva. Morgan, Leeson och Dillion (2013 s. 207) menar att det är viktigt att barn har någon i skolan som de kan vända sig till för att prata med och ställa frågor. Extra viktigt är det att ha någon att prata med före och efter besök på fängelse och detta stöd beskriver både Stella och Sofie att de fick tillgång till på sina skolor (ibid. s. 207). En tydlig slutsats vi kan dra av vår studie är att det endast är våra två yngsta respondenter, Stella och Sofie som uttrycker att de fått något stöd i skolan.

Kerstin, Beatrice, Cecilia, Anna, och Maria beskriver på olika vis att det inte var någon skolpersonal som direkt reagerade på deras situation. Bland annat berättar flera av dem att det aldrig var tal om att någon skolкурator skulle kopplas in. Mycket av det som framkommer verkar handla om skolpersonals okunskap och osäkerhet om hur de ska möta barn till frihetsberövade. Morgan, Leeson och Dillion (2013 s. 203) menar att ett resultat som framkom i deras studie var att många av de personer som representerade skolorna inte visste om vilka barn som hade en förälder i fängelse och vilka behov som dessa barn hade. Beatrice berättar om sin skolsituation och varför hon tror att många lärare inte pratade med henne om frihetsberövandet:

Jag tror att det är okunskap och rädsla, och än idag tror jag det handlar om att folk är så jävla rädda för att öppna upp. Dom har ju ingen koll på läget och börjar dom fråga nåt vet dom inte vad dom landar i.

Liksom Beatrice beskriver är okunskap hos lärare ett stort problem och det vore av vikt att utbilda skolpersonal om ämnet och ge dem redskap för att kunna stödja dessa barn (Leeson &

Morgan 2014 s. 854; Morgan, Leeson & Dillion 2013 s. 204). Anna berättar att om någon av lärarna hade kommit och lagt en hand på hennes axel hade hon säkert börjat gråta, men att det aldrig var någon som gjorde det. Melin (1998 s. 66) menar att det är oerhört viktigt att det finns vuxna människor som förstår dessa barns situation och som hanterar situationen på ett bra sätt. Vidare berättar Beatrice att hon hade önskat att hon fått någon att prata med:

.../ om man ser hur jag var i skolan, så skrek jag ju typ efter bekräftelse på att någon skulle säga nånting, men dom gjorde ju inte det.

Det är beroende på vilket budskap som en person sänder ut till sin omgivning som personen kommer få stöd eller inte, men det krävs också att någon reagerar (Hedin 1994 s. 40). Beatrice säger att hon blev frustrerad av att ingen i skolan reagerade och att hon blev mer och mer vild och uppkäftig på grund av det. Hedin (1994 s. 42) skriver att timingen av stöd är av stor betydelse. Personer som får tillgång till stöd redan då de hotas av påfrestning kan använda stödet för att återhämta sig och de negativa följderna kan på så sätt bli mycket mindre (ibid. s. 42).

Beatrice berättar att när hon i 6:an märkte att ingen utanför hemmet ville prata med henne så blev hon istället mer sluten, började dricka alkohol och gjorde tonårsrevolt mot sin mamma. En slutsats som kan dras av Beatrice beteende är det som (Hedin 1994 s. 42) skriver att i de fall där personen som är i kris inte får tillräckligt stöd, måste personen försöka ta sig igenom situationen själv och alla krafter går då åt till att försöka hantera problemet på egen hand.

Ideella organisationer

Vi kommer i detta stycke att nämna frivilligorganisationerna Bufff och Solrosen. En kort förklaring av dessa finns i vår bakgrundsdel.

Av alla våra respondenter var det endast Stella som fick chans till ideellt stöd. Hon fick tillgång till stöd från Bufff och beskriver det så här:

Det var personer som visste hur det var på riktigt och jag fick träffa personer som hade gått igenom likande situationer, det var folk som var väldigt förstående och det var ingen som satt och intervjuade mig. .../ På Bryggan var det väldigt öppna samtal och ingenting var konstigt.

Vi frågade de andra av våra respondenter om hur de tror att ett stöd från en frivilligorganisation, såsom Bufff och Solrosen hade påverkat deras situationer. Kerstin, Anna och Sofie säger såhär:

Jag tror att det hade vart mycket annorlunda, för då känner man ju att man inte är ensam om det och att det finns andra som har samma. /.../ Det är ett fritt forum... /.../ Och så hade jag också haft nånstans att gå... (Kerstin)

Hade jag fått veta att det fanns en sådan organisation så hade det varit kanon. Det hade ju varit jättehärligt. Det hade jag absolut velat hitta, det hade nog varit en jättestor hjälp på vägen. /.../ då hade man kanske kunnat bearbeta det lite snabbare och i tidig ålder. (Anna)

Eftersom en sån organisation fanns ju inte när jag var liten och det hade varit skönt att träffa andra i samma situation för man gick ju och trodde att man var väldigt ensam om det. (Sofie)

Sofie, Anna och Kerstin är överens om att det hade varit skönt att som barn få komma till en frivilligorganisation. Att prata med andra människor som befinner sig i samma situation kan ge perspektiv, stöd och nya insikter (Melin 1998 s. 80).

Det som kommer fram av respondenternas resonemang stämmer väl överens med det som Berman, Steinhoff och Koivmaa (2013 s. 24) kommer fram till i sin rapport. De svenska barnen i COPING-studien upplevde det som positivt att få tillgång till stöd av de ideella organisationerna Bufff och Solrosen eftersom de tyckte det var skönt att träffa barn i samma situation (ibid. s. 24). När en person känner medlemskap och gemenskap i en grupp uppstår det som Sarafino (1994 s. 103) kallar för nätverksstöd. Att känna tillhörighet och att dela samma intressen och erfarenheter stämmer väl överens med vad flera av våra respondenter önskade.

6.2.2 Informellt stöd

Under denna rubrik kommer vi att redogöra för det icke-professionella stöd som våra respondenter upplevde att de fick under sin barndom, av familj, vänner, bekanta och släktingar. Hur mycket stöd en person får beror till stor del på hur mycket stöd som finns tillgängligt i den sociala struktur och miljö personen lever i (Sarafino 1994 s. 104).

De flesta av våra respondenter berättar att de har haft någon form av stabila och sociala relationer under sin barndom. Vissa menar att de endast har fått stöd hemifrån medan andra har haft kontakter utanför hemmet. Många barn som växer upp i riskfyllda miljöer utvecklar resiliens på grund av att de hämtar sig med hjälp av skyddsfaktorer som stöd och relationer (Werner & Smith 2003 s. 223). Stöd från människor utanför familjen som en granne, lärare eller andra vårdande vuxna kan vara betydelsefulla skyddsfaktorer för ett barn (Lagerberg & Sundelin 2000 s. 216). Ett nätverk som är fyllt av vänner och fritidsaktiviteter kan också fungera som en skyddsfaktor och bidra till att barn utvecklar en social kompetens och får bättre självförtroende (Borge 2012 s. 57). Exempelvis kan barn som lever under förhållanden fyllda av droger och orolighet skyddas genom att få ett sådant stöd från vänner eller bekanta (ibid. s. 57). Beatrice och Cecilia berättar:

.../ jag var mycket hos en familj. Jag umgicks med barnen där och var delaktig. .../ Jag kände ändå att jag hade en plats att gå till. (Beatrice)

En av mammas bästa vänner som aldrig kommit i närheten av nåtting kriminellt eller konstigt, men som alltid fanns där för mamma. Och hon fick barn samtidigt som mamma så det var ofta att hon kom och hämtade mig också, liksom 'Nu får du komma med mig...'. (Cecilia)

God sammanhållning i ett nätverk genererar att personer som hamnar i problemsituationer får det stöd som de behöver (Hedin 1994 s. 34). Däremot verkar det inte vara storleken på nätverket som är av betydelse, utan snarare hur det är uppbyggt (ibid. s. 35). Att Beatrice och Cecilia fick chansen att umgås med andra familjer och känna sig delaktiga där, kan förstås genom att de troligtvis hade en relativt god sammanhållning i sina nätverk. Det var någon som reagerade på deras hemsituation och det ledde till att de hade någonstans att ta vägen och kände sig välkomna.

Ju äldre ett barn blir desto viktigare blir ett kontaktnät utanför familjen (Sarafino 1994 s. 104). Särskilt viktigt verkar stöd från kompisar vara för barn under tonårstiden då perioder av förändringar är som störst (ibid. s. 104). Anna berättar att en konsekvens av hennes hemförhållanden blev att hon under sin tonårsperiod inte var hemma speciellt mycket, utan spenderade istället mycket tid med sina vänner utanför hemmet.

Så att dom berätta jag för, dom visste hur det var hemma och det var faktiskt skönt. Dom hade också lite problem hemma så att det var ingen som kom ut på skolan, det var ingen mobbing, det var ingenting utan vi hade lite dysfunktionella familjer allihopa hemma.

Borge (2012 s. 57) menar att jämnåriga betyder mycket och att det är viktigt att känna sig accepterad och involverad i en grupp. Anna beskriver att hon och hennes kompisar hade likande situationer hemma och att det kändes skönt att kunna prata med dem. En viktig förutsättning för att känna stöd från omgivningen är känslan av tillhörighet och att känna att det finns grupper som delar samma intressen och sociala aktiviteter. Därav kan vänskapsrelationer fungera som en betydelsefull skyddsfaktor (Borge 2012 s. 57). Sofie berättar om en kompis hon hade:

Jag hade en kompis, vi blev jättenära redan i första klass. Och henne prata jag med /.../ Och sen så blev det att eftersom hon och hennes familj inte dömde mig så blev det lättare att prata med andra och sen fanns det ju nåt barn som sa ”jag får inte leka med dig för din pappa sitter i fängelse”. Men det var ju liksom en av 25 så att det spela inte så stor roll.

Sarafino (1994 s. 103) menar att emotionellt stöd uppfylls genom att personer känner att någon bryr sig om dem, att de känner sig bekväma i olika sammanhang, att de känner tillhörighet och att de känner sig omtyckta under stressfyllda perioder. Sofie beskriver att familjen som hon umgicks med inte dömde henne och att det i sin tur gjorde att hon kunde prata om sin pappa med andra. Även om hon berättar att det fanns något barn som uppträdde illa mot henne, kan ett troligt antagande vara att hon ändå kände tillhörighet och bekvämlighet i sin klass eftersom hon hade många andra.

Våra respondenters berättelser om stöd skiljer sig åt betydligt. Endast två av dem menar att de har fått någon form av stöd från professionella aktörer, medan många andra uttrycker en önskan av att de hade blivit uppfångade av någon vuxen person under sin problematiska tid. Kompisar och bekanta förklaras som viktiga, trots att det inte alltid har pratats så mycket om själva frihetsberövandet i sig i dessa sammanhang. En del av våra respondenter menar att de har haft familjen som enda stöttnings.

6.3 Stigma och hemligheter

Under den här rubriken ska vi analysera konsekvenser som hemlighetshållande och stigma. Vi inleder med att analysera hur våra respondenter har upplevt att inte få veta sanningen om vart deras förälder befann sig. Sedan fortsätter vi att analysera hur det kan vara att hålla frihetsberövandet som en familjehemlighet. Avslutningsvis skriver vi om stigmat som konsekvens av frihetsberövandet.

6.3.1 När barnet inte får veta vart deras förälder är

Många av våra respondenter berättar att de till en början inte har fått reda på att deras förälder sitter på anstalt eller på häkte. Ofta har den hemmavarande föräldern hittat på olika historier om vart den frånvarande föräldern befinner sig.

Första gången min mamma satt i fängelse kan jag vart 8 år. Då hette det att hon var på rehabilitering, Och det trodde jag, jag trodde hon var uppflyttad där för ett tag och skulle komma tillbaka och vara nykter. (Maria)

/.../ ...det har ju vart det här att han är och jobbar på sjön, det här klassiska. (Cecilia)

Melin (1998 s. 20) skriver att många föräldrar inte berättar sanningen för sina barn om vart deras förälder har tagit vägen vid ett frihetsberövande, istället hittar de på halvsanningar och bortförklaringar. Föräldrarna tror ofta att de på detta sätt skyddar sina barn, men när sanningen kommer fram har de istället svikit ett förtroende. Melin (1998 s. 22) menar att det är bra att barnen får reda på vad som har hänt så tidigt som möjligt för att barnen ska kunna känna sig trygga och tillitsfulla till sina föräldrar. Schönbeck (2010 s. 31) skriver också om vikten av att barnet får veta hur situationen ser ut. Om barnens känslor förnekas eller bagatelliseras försöker barnen hitta egna förklaringar till sina känslor och farhågor för att skapa ordning i den förvirring som kan uppstå. Inkluderas barnen i sanningen kan deras känsla av sammanhang öka och de kan då förstå att de påverkas och berörs av situationen, men att de inte har någon skuld i det som har skett (ibid. s. 32).

Nästan alla av respondenterna beskriver att det har varit jobbigt att inte få veta sanningen. Kerstin och Cecilia sätter ord på vad det kan göra med ett barn när man håller saker hemligt för dem:

/.../ Men det blir ju så om man inte pratar om saker. Det växer ju i huvudet. Och allra helst på ett litet barn som inte förstår liksom vad som händer och sker. (Kerstin)

/.../...för man skulle ju inte prata med barn om det här /.../ det vet jag min mormor sa, för man tjuvlyssna ju mycket, 'nej, man pratar inte med barn om sånt här', som att vi liksom inte förstod. Barn hör och ser mycket med än vad man tror, och förstår mycket mer än vad man tror. (Cecilia)

Melin (1998 s. 20) skriver att barn oftast känner på sig om en förälder ljuger eller undanhåller information. Oftast är deras fantasier mycket värre än verkligheten, barnen kan tro att mamma eller pappa har försvunnit för alltid, eller till och med dött (ibid. s. 14). Barn tål oftast sanningen, även när det handlar om så svåra saker som att mamma eller pappa sitter i fängelse, en förklaring kan istället lugna barnen och förbereda dem på omgivningens reaktioner (ibid. s 21).

Vissa av våra respondenter har inte fått reda på att deras föräldrar är på anstalt varken vid frihetsberövandet eller när de har åkt för att besöka dem. Kerstin och Stella berättar:

Nej, han jobba ju som kock förstår du, på anstalten. /.../ Men det förstod man ju när man kom dit att så var ju inte fallet. Utan han var ju faktiskt också intagen. (Kerstin)

Jag besökte honom första gången på anstalten då sa dom att det där var hans arbetsplats, men jag var 13 år och inte dum, det stod ju 'Välkommen till anstalten'. (Stella)

Nesmith & Ruhland (2008 s. 1126) skriver att barn som aldrig har besökt ett fängelse förut ofta har en förutfattad mening om hur det ser ut där som har skapats av deras fantasi, föräldrarnas berättelse eller från filmer. När barn hör ordet fängelse förknippar dem det ofta med något skrämmande och får barnen inte information om hur det är där har de bara sin egen fantasi att tillgå. Fantasin skapar mer rädsla, än vad kunskap gör, om de faktiska förhållanden som råder på anstalten (ibid. s. 1126). Melin (1998 s. 31) skriver om vikten av att gå igenom med barnet vad de har för tankar om fängelset och besöket innan de ska åka och besöka sin förälder. Något som man kan anta inte skedde innan Kerstin och Stella skulle besöka sina föräldrar då ingen hade berättat för dem att deras förälder var frihetsberövad innan besöket.

6.3.2 Att hålla familjehemligheten

Samtliga respondenter förutom en upplever att de inte alltid har varit öppna med att prata om att de har haft en frihetsberövad förälder. Några av dem har aldrig berättat för någon utan bara hållit det inom familjen, medan vissa har haft en del personer i sin närmaste krets som de har kunnat prata med. Gemensamt för merparten av respondenterna är att de har hittat på historier om vart deras frånvarande förälder befann sig:

/.../ Då börja man hitta på lite historier. Om att hon var bortrest och att hon hade ett jobb som gjorde att hon inte var i detta landet, ja, man fabulera en himla massa. (Maria)

Nej, men exempelvis har jag sagt att (styv pappa) var nån stor framgångsrik affärsman i Kina och att han är iväg med det. /.../ ...och när folk frågade mig om pengarna så ljög jag och sa att han hade vunnit på hästar. Fast ingen hade sagt till mig att jag skulle säga så. (Cecilia)

/.../ Då kommer jag ihåg att jag sa att han var utomlands och jobbade ett tag och att han skulle komma hem, men alla undrade ju var han var nånstans. (Stella)

När en förälder grips eller försvinner bidrar detta ofta till stress för hela familjen och detta drabbar även barnet (Johnston 1995 s. 73). För att barn ska komma över effekterna av ett sådant trauma är det viktigt att barnet får uttrycka sina känslor (ibid. s. 73). Detta blir särskilt svårt vid ett frihetsberövande eftersom familjemedlemmar ofta kan säga till sina barn att de inte ska prata om vad som har hänt eller att de bara undviker ämnet och ignorerar barnets frågor (ibid. s. 73). Johnston (1995 s. 73) kallar detta för *forced silence* och detta kan hämma barnets hantering av det trauma som det utsätts för vid ett frihetsberövande av föräldern. Det kan öka barnets känsla av skuld och barnet kan oftast känna sig ansvarig för det som har hänt. Att inte prata med barnet om händelsen påverkar barnet mer negativt än att hålla saken hemlig (ibid. s 74).

Stella berättar att hon också har fått hålla det hemligt inom familjen när hon till slut fick reda på vart hennes pappa var:

Det var ju vi som fick hålla hemligheten för våra andra syskon för dom fick inte veta någonting, och då fick inte jag och min bror prata om nånting framför dom andra syskonen.

Schönbeck (2010 s. 46-47) skriver att syskon kan behandlas olika, att en får veta hur det förhåller sig men inte får berätta för de andra. Det kan vara svårt och tungt att hålla ett löfte om att inte berätta, ett ständigt krav på att inte råka försäga sig.

6.3.3 Att bli dömd av samhället

Många av våra respondenter beskriver att frihetsberövandet inte har varit något man pratar om och att det har varit en tung hemlighet att bära på. Maria, Beatrice och Cecilia säger så här när vi frågade om de har pratat med andra människor om sin situation:

Aldrig. Och sen var det jäkligt skamfyllt såklart. Det är ju ingenting man pratar om. Liksom, hej min mamma sitter i fängelset. Eller om där nu var nån annan som hade en pappa som satt i fängelse, jag vet inte, det kanske fanns kompisar som hade nån som satt i fängelse, men det var ju inget som man överhuvudtaget prata om. Man pratar ju inte om det än idag. Aldrig. Aldrig. (Maria)

Nej, jag berätta inte för nån. Min dagmamma visste ju om det men hon pratade aldrig om det. /.../ Lärarna visste nog om det och kompisarna visste också om det men nä, vi prata inte om det. (Beatrice)

/.../ ...saker som jag kan se idag att jag gjorde när jag var liten för att skydda familjehemligheten, vissa grejer när vi har vart iväg så har jag ju fått ljuga om saker och konstlat hit och dit på olika grejer. (Cecilia)

Sofie är den enda av våra respondenter som alltid har varit relativt öppen med att prata om sin situation:

Men det har ju motverkat skammen att jag har fått liksom 'det här är min pappa, men det här är jag och det här kan jag och han har ingenting med mig att göra'. Det har varit otroligt positivt, därför känner jag att sanningen är alltid a och o och det främsta.

I citatet ovan beskriver Sofie det som väldigt skönt att hon har kunnat prata öppet om sin pappas frihetsberövande. Tyvärr har det sett annorlunda ut för många andra av våra respondenter och detta kan givetvis bero på olika saker. Vid till exempel en skilsmässa eller ett dödsfall kan man räkna med omgivningens stöd och barnen får automatiskt prata om att deras förälder har försvunnit (Melin 1998 s. 14). Då fängelse och brott är ämnen som är så

skambelagda pratar man inte om det, därför blir straffet för den dömda, hela familjens straff (ibid. s 14). Allmänheten har ofta en fördömande attityd till brottslingar och beroende på brott är situationen mer eller mindre skamlig för barnen (ibid. s. 24).

Barn till frihetsberövade löper stor risk att ta på sig sina föräldrars skuld (Schönbeck 2010 s. 34). Föräldrarnas känsla av stigma kan smitta av sig på barnet och leda till konsekvenser för barnets mående, hur hen betraktar sig själv och hur hen bemöts av sin omgivning (ibid. s. 34).

Att ha en frihetsberövad förälder är en tung familjehemlighet att bära, många familjer isolerar sig eller blir uteslutna från tidigare gemenskap (Melin 1998 s. 64). Detta gör att det blir svårt med ett socialt nätverk då skammen och skulden hindrar att man berättar om sin situation. Barnen blir oskyldigt drabbade av omgivningens fördömande attityd till kriminella. Därmed blir barnen dubbelt straffade; först av att föräldern försvinner och därefter av omgivningens inställning (ibid. s. 67). Barnen kan komma att bli betraktad som en del av en ”dålig familj” och vuxna i omgivningen, som hade kunnat spela en stor roll i barnets liv, kan dra sig undan på grund av rädsla av att bli inblandad i en kriminell värld (Schönbeck 2010 s. 34).

6.4 Slutsatser

Syftet med denna studie har varit att undersöka våra respondenters upplevelse av att ha haft en frihetsberövad förälder under sin uppväxt, att granska vilket stöd de anser sig ha fått från olika aktörer samt om de anser att några konsekvenser uppkommit på grund av frihetsberövandet. Studien omfattar sju kvinnors upplevelser och vi drar följande slutsatser av vår studie.

Vi har fått lyssna till våra respondenters historier och de förenas i vissa återkommande teman. De har alla vuxit upp i riskmiljöer av olika slag där bland annat missbruk, kriminalitet och våld har varit inslag. Många av dem har tagit sig igenom tuffa perioder där de endast fått knapphändigt, eller inget stöd alls från sin omgivning. Idag lever alla våra respondenter ”normala” liv trots de riskmiljöer de har vuxit upp i. En orsak till det är de skyddsfaktorer som funnits runt omkring dem som vår studie visat.

Vi kan i vår studie se att samtliga respondenter utvecklat det som forskare kallar för resiliens, dock är vår empiri inte tillräckligt omfattande för att dra några långtgående slutsatser, men

den styrks av tidigare studier. En intressant aspekt som vi har uppmärksammat är att det inte finns något entydigt svar på vad som skyddar ett barn eller inte. Olika skyddsfaktorer verkar fungera olika för olika individer. I våra respondenters berättelser kan vi se att vissa har haft en tydlig omsorgsgivare som räddning, medan för andra har räddningen varit att prata öppet om frihetsberövandet med personer utanför familjen. Gemensamt för de flesta är att fler skyddsfaktorer hos individen ökar chansen för att utvecklas gynnsamt.

En tydlig skillnad som framgått mellan våra yngre och äldre respondenter är det stöd de anser att de har fått tillgång till. Våra respondenter är mellan 24 och 48 år och de två yngsta respondenterna uttrycker att de fått tillgång till stöd i betydligt större utsträckning än de äldre deltagarna. Faktum är att endast våra två yngsta respondenter har erbjudits professionellt stöd. Många av de äldre respondenterna har uttryckt ett bristande stöd i skolan där personal inte har velat närma sig ämnet, medan de två yngsta menar att lärarna fungerade som ett betydelsefullt stöd för dem. Dels kan det bero på att de två yngsta respondenterna hade ett öppnare sätt att prata om frihetsberövandet i skolan än de äldre och dels kan det bero på att samhället de senaste åren har utvecklats när det kommer till att prata om socialt utsatta grupper.

Ytterligare en tydlig slutsats som vi kan dra när det gäller stöd kan kopplas till barnrättsorganisationen Bufff. Organisationen fanns inte när våra äldre respondenter var barn och det ger en förklaring på varför de inte fick något ideellt stöd. Vår allra yngsta respondent är den enda av våra deltagare som uttrycker att hon fick stöd från organisationen och hon menar att det varit till stor hjälp att träffa andra i samma situation. Flera av våra resterande deltagare nämner ett behov av önskat stöd från en liknande organisation när de växte upp.

Många av våra respondenter berättar att de inte fått något stöd från socialtjänsten. Endast vår yngsta respondent fick kontakt med socialtjänsten, medan många av våra äldre respondenter uttrycker att de inte uppmärksammades överhuvudtaget. Detta stämmer överens med liknande forskning som vi har tagit del av som menar att det finns brister i samverkan mellan socialtjänst och kriminalvård. Barn till frihetsberövade är en osynlig grupp som i vissa fall kan befinna sig i riskmiljöer där familjerna kan behöva insatser från socialtjänsten.

Vår sista slutsats syftar till konsekvenser av frihetsberövandet. Dessa konsekvenser handlar mycket om hemlighetshållande som har drabbat våra respondenter på olika sätt. Hela frihetsberövandet har varit en hemlighet som har kommit till uttryck i form av undanhållande

för dem som barn, men också för dem att bära inför andra. Forskning visar att barn mår bäst av att få reda på sanningen om sin förälder och våra respondenter menar att de önskat att vuxna personer hade varit ärliga och öppna med dem redan från början. En annan konsekvens är att en del respondenter uttrycker att de av olika anledningar har hittat på lögnar om var deras förälder befunnit sig. Detta kan bero på vikten av att hålla frihetsberövandet inom familjen eller att de har skämts för att berätta sanningen för andra, av rädsla för att bli dömd av samhället.

7. Diskussion

Att vara barn och växa upp med en frihetsberövad förälder medför en rad konsekvenser som vi har fått ta del av genom våra respondenters berättelser. Att inte få sin situation uppmärksammas av någon och att behöva gå runt och bära på en tung hemlighet kan bidra till en känsla av ensamhet och utanförskap. Det mest önskade stödet verkar vara att barn ofta bara vill ha någon att prata med och att dela sina erfarenheter med andra i samma situation. För våra respondenter har det gått bra i livet, men man kan anta att det finns många andra med liknande erfarenheter som aldrig kommer att våga prata om sin situation eller som kommer att få något stöd. En positiv aspekt vi vill lyfta fram är att frivilligorganisationer som arbetar med stöd till målgruppen bara blir större och större och att det förhoppningsvis leder till att barn som växer upp med frihetsberövad förälder idag får det stöd som de behöver redan som unga.

Vad som också har framkommit är vikten av att prata med barn om vart deras förälder tar vägen vid ett frihetsberövande samt att informera barn om vad som sker i processen inom kriminalvården. Många av våra respondenter uttrycker att de upplevde att mycket information undanhölls för dem och att man enligt den gamla generationen ”inte pratade med barn om sådant där”. Vi har en förhoppning om att detta är på väg att ändras och att fler tar hänsyn till barnperspektivet och låter barn komma till tals och blir medvetna om att barn har rätt att få ta del av saker som berör dem. Barn är medvetna om så mycket mer än vad vissa tror och att de mår ofta dåligt av viktig information undanhålls från dem.

En sak som vi har funderat på en del under skrivandets gång är vad vi menar när vi skriver att våra respondenter idag lever ”normala liv”. Eftersom att samtliga respondenter uttryckt att de lever ett liv som är fritt från kriminalitet är det vi själva som har valt att använda oss av ordvalet ”normal” för att beskriva deras nuvarande situationer. Vi har dock brottats en del

med ordvalet och funderat mycket kring det. Vad är det egentligen för skillnad mellan att leva ett normalt och onormalt liv? Vilka är vi att bestämma vem som passar in i vilken kategori? För oss har det känts ganska dömande att använda oss av ordet, samtidigt som det ju för oss är ”normalt” att leva ett liv som inte präglas av kriminalitet. Någonstans grundar det hela sig i normer för vad som är normalt och inte för vilka människor. Några av våra respondenter menar att det blev ett slentrianmässigt och normaliserat liv när deras förälder åkte in och ur från fängelset när de var barn. Kriminalitet blev till norm och ingenting som de som barn ifrågasatte. Ett ”normalt liv” innefattar olika fenomen för olika människor. Liksom det som är normalt för oss kan vara onormalt för andra, kan barn som växer upp med kriminella föräldrar tro att de växer upp i normala förhållanden eftersom det blir till en vardag och livsstil för dem.

Vi tycker att vi har lyckats fånga det vi var ute efter från början och menar att vi har fått en bild av hur det är att växa upp med en frihetsberövad förälder. Det har varit oerhört intressant att lyssna på våra respondenters berättelser och vårt eget intresse för denna målgrupp har ökat betydligt under studiens gång. Även om forskning inom området går framåt så går det otroligt långsamt. Likt många forskare skriver måste denna grupp bli accepterad som en grupp i samhället som är i behov av stöd. Frågeställningar som vi lämnas med är hur man skulle kunna öka samverkan mellan olika myndigheter i framtiden. Vi har också tänkt mycket på vikten av att alla människor som arbetar med barn behöver större kunskap om hur det är att som barn växa upp i riskmiljöer och hur man måste våga prata med barn om hur det är hemma. Vi hoppas att vi genom denna kandidatuppsats bidrar till att andra personer får upp ögonen för detta ämne.

8. Referenslista

Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2011) Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt I: Göran Ahrne & Peter Svensson. *Handbok i kvalitativa metoder*. 1. uppl. Malmö: Liber.

Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2011). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I: Göran Ahrne & Peter Svensson. *Handbok i kvalitativa metoder*. 1. uppl. Malmö: Liber.

Berman, Anne H., Steinhoff, Richard & Koivumaa, Niina (2012). *Barn med frihetsberövade föräldrar. Resultat från explorativa EU-studien COPING med fokus på Sverige*.

Björkhagen-Turesson, Annelie (2009). *Mor i fängelse - mödrar och barn berättar. En analys av ungdomars resiliensprocess*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet.

Borge, Anne Inger Helmen (2011). *Resiliens: risk och sund utveckling*. Lund: Studentlitteratur.

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber.

Claezon, Ingrid (1996). *Mot alla odds: barn till narkotikamissbrukare berättar om sin uppväxt*. Stockholm: Mareld.

Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. (2002)
Stockholm: Vetenskapsrådet.

Hedin, Ulla-Carin. (1994) *Socialt stöd på arbetsplatsen vid sjukdom*. Göteborgs Universitet: Institutionen för socialt arbete.

Johnston, Denise (1995) Effects of parental incarceration. I Katherine Gabel & Denise Johnston (red). *Children of incarcerated parents*. New York: Lexington Books.

Jönson, Håkan (2010) *Sociala problem som perspektiv: en ansats för forskning & socialt arbete*. 1. uppl. Malmö: Liber.

Kalman, Hildur & Lövgren, Veronica (2012) Etik i forskning och etiska dilemman. En introduktion I: Hildur Kalman & Veronica Lövgren (red.). *Etiska dilemman: forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet* (2012) Malmö: Gleerups.

Lagerberg, Dagmar & Sundelin, Claes (2000) *Risk och prognos i socialt arbete med barn: forskningsmetoder och resultat*. Stockholm: Gothia.

Leeson, Caroline, & Morgan, Julia (2014) Strategic Planning for Support Services for Children with a Parent or Close Relative in Prison. *Social Policy & Administration*, 48, 7, pp. 848-863, Political Science Complete.

Melin, Mie (1998) *Fångarnas barn*. 1. uppl. Stockholm: Rädda barnen.

Morgan, Julia, Leeson, Caroline, & Carter Dillon, Rebecca (2013) How can schools support children with a parent in prison? *Pastoral Care In Education*, 31, 3, pp. 199-210, Academic Search Complete.

Nesmith, Ande & Ruhland, Ebony (2008) Children with incarcerated parents: Challenges and resiliency, in their own words. *Children and Youth Service Review*, vol. 30, s. 1119-1130.

Rutter, Michael (2012) Resilience as a dynamic concept. *Development and psychopathology*. 24: 335-344.

Sarafino, Edward P. (1994) *Health Psychology: biopsychosocial interactions*, 2 ed. New York: Wiley.

Schönbeck, Titti (2010) *Har alla här en förälder i fängelse? En stödgruppsmodell för barn med frihetsberövade föräldrar*. Stockholm: Riksbryggan.

Seymour, Cynthia & Hairston, Creasia Finney (red.) (2001) *Children with parents in prison: child welfare policy, program, & and practice issues*. New Brunswick, N.J.: Transaction Publishers.

Straffa inte barnet!: en studie av barnperspektivet inom kriminalvården. (2004). Stockholm: Barnombudsmannen.

Thompson, Ross, A. (2015). Social support and child protection: Lessons learned and learning. *Child Abuse & Neglect*, 41, pp. 19-29.

Werner, Emmy E. & Smith, Ruth S. (2003) *Att växa mot alla odds: från födelse till vuxenliv*. Stockholm: Svenska föreningen för psykisk hälsa (Sfph).

Elektroniska källor

Bufff (2015).

<http://bufff.nu> (Hämtad 2015-06-8)

9. Bilagor

Bilaga 1

SÖKER PERSONER ATT INTERVJUA TILL UPPSATS! HAR DU HAFT EN FRIHETSBERÖVAD FÖRÄLDER OCH VILL DELA MED DIG AV DINA ERFARENHETER KRING DETTA?

Vi heter Emmie och Karin och vi pluggar till socionom vid Lunds Universitet. Under våren kommer vi att skriva en kandidatuppsats där vi vill intervjua personer som har erfarenhet av att ha haft frihetsberövad förälder. Vi söker framför allt dig som är över 25 år.

Syftet med vår uppsats är att försöka få en bild av hur det är att växa upp med en frihetsberövad förälder. Under vårt samtal kommer vi vilja att du berättar om just din upplevelse och om du anser att du fick det stöd du behövde.

Vi är intresserade av detta och har märkt att det inte pratas så mycket om barn till frihetsberövade. Därför tycker vi det är ett viktigt ämne att lyfta. En av oss är anställd på Bryggan Karlstad och har en del erfarenhet.

Det är helt frivilligt att ställa upp som intervjuperson! Vi har inte heller några som helst krav på dig som väljer att medverka. Vi är intresserade av just din historia och har inga förväntningar på vad den innefattar. Du som väljer att medverka i vår studie kommer att vara helt anonym. Om du när som helst under våren skulle känna att du inte längre vill vara med kan du hoppa av.

OM DU ÄR INTRESSERAD AV ATT MEDVERKA I VÅR STUDIE ELLER HAR NÅGRA FRÅGOR, HÖR AV DIG:

Emmie Paulsson: xxx xxxxxxx

xxx@student.lu.se

Karin Larsson: xxx xxxxxxx

xxx@student.lu.se

Bilaga 2

INTERVJUGUIDE

- Presentera oss
- Bandspelaren – samtycke
- Studiens syfte
- Vad ska den användas till
- Anonymitet
- Hen kan avbryta sin medverkan när hen vill
- Hur intervjun kommer gå till, att vi kommer ställa öppna frågor och att hen får berätta så mycket som hen vill och säga till om det är något som hen inte vill gå in på.
Intresserad av just din upplevelse och historia.
- Att vi inte kommer använda intervjun till något annat än uppsatsen

Avslappningsfrågor

Namn

Ålder

Jobbar du?

(Civilstatus)

UPPVÄXT

Kan du berätta lite om din uppväxt?

Berätta om hur det var att ha en frihetsberövad förälder.

- Familjesituation, ålder vid frihetsberövandet, mamma eller pappa
- Om aktuellt: vilket straff/ hur länge?

Hur såg ditt liv ut innan din förälder blev frihetsberövad?

ARRESTERING

Hur kändes det när din förälder försvann? Berätta...

Kan du beskriva hur det gick till när föräldern greps?

Var du ensam hemma/ fanns det någon annan i hemmet?

Vem tog hand om dig under tiden?

INFORMATION/KONTAKT

Hur fick du reda på vad som hade hänt med din förälder? Hur reagerade du på det?

Hur lång tid tog det innan du fick kontakt med föräldern?

Kan du beskriva vilken kontakt du hade med föräldern?

- Brev/Telefonsamtal/Besök
- Tyckte du att det var viktigt?
- Hur kändes det när/om du t.ex. fick ett brev från din pappa?

Hur har du upplevt besöken om du besökt din förälder på anstalt/häkte/behandlingshem?

Närhetsprincipen – satt din förälder nära där du bodde?

FAMILJ/FÖRÄNDRINGAR

Hur var din relation till den förälder som inte satt inne?

Hur tyckte föräldern som inte satt att er relation skulle vara?

Vilka förändringar kan du se i din familj till följd av frihetsberövandet?

Tog någon annan din förälders roll?

Hur upplevde du tiden efter att din förälder greps?

Hur ser du på de förändringar som uppstod efter frihetsberövandet?

Förändrades din syn på din förälder vid frihetsberövandet?

TIDEN EFTER

Hur kändes det när din förälder släpptes? Hur gammal var du?

När föräldern släpptes, var föräldern en aktiv del i ditt liv?

STÖD

Upplevde du att du fick något stöd?

Hade du någon att prata med?

I såna fall, vilka?

Fick du stöd? Varifrån?

- Skola?
- Kurator?
- Socialtjänsten?
- Umgänge?
- Familj?

- Kriminalvården?
- Bryggan?
- Andra stödgrupper?

Hur upplevde du stödet?

Hade du velat ha mer stöd från någon av ovan nämnd aktör?

Träffade du andra barn som hade frihetsberövad förälder?

Känner du tillit till att samhället har det stöd som behövs för barn i samma situation som din?

BEMÖTANDE

Berättade du för någon att din förälder blev frihetsberövad?

Upplevde du att hade ett öppet sätt att prata om det?

Hur upplever du att andra människor har reagerat när du har berättat?

Hur hade du velat att folk reagerade?

PÅVERKAN

Kan du berätta om ditt liv har påverkats av att din förälder varit frihetsberövad?

Har frihetsberövandet påverkat din:

- Skolgång?
- Fritidsaktiviteter
- Umgänge
- Annat
- Känsломässigt

Hur ser din relation ut med din förälder idag?

Hur ser du på framtiden och relationen med din förälder?

Hur ser du på det liv din förälder lever/levt?

Något mer du vill tillägga?

TUSEN TACK FÖR ATT DU MEDVERKAT!